

УДК: 378.147-047.22+37.011.31+78

Ван Юе,

*аспірантка кафедри музикального мистецтва і хореографії
факультета музикального і хореографічного освіти,
Державне заклад освіти «Южноукраїнський національний педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського»,
ул. Старопортофранківська, 26, г. Одеса, Україна*

ПРОБЛЕМА ФОРМИРОВАНИЯ МЕТОДИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ МУЗЫКАЛЬНОГО ИСКУССТВА

В статье рассматривается проблема методической компетентности будущих учителей музыкального искусства. Рассмотрена сущность данного вопроса в украинском и зарубежном научных кругах. Методическая компетентность будущего учителя музыкального искусства определена как системное личностное образование, которое проявляется в наличии способностей к организации и осуществлению процесса музыкального обучения школьников на уровне современных художественно-образовательных требований, успешному решению методических задач, самореализации и самосовершенствованию.

Ключевые слова: *компетенция, компетентность, компетентный, методика музыкального обучения, будущий учитель музыкального искусства, методическая компетентность.*

Переход к компетентностно-ориентированной системе образования, отвечающей требованиям Концепции развития образования до 2025 года и Стратегии реформирования высшего образования до 2020 года, является сегодня одной из важных проблем усовершенствования процесса подготовки будущих учителей на музыкально-педагогических факультетах в Украине. В частности, в указанных документах подчеркивается, что образование должно формировать индивидов, способных обеспечить ускоренный экономический рост и культурное развитие страны, сознательных, общественно активных граждан, конкурентоспособных на европейском и мировом рынках труда.

Такое усовершенствование системы высшего образования на компетентностной основе актуализирует поиск эффективных путей достижения новой цели процесса обучения, в том числе и музыкального, - становление компетентного профессионала через формирование у него профессиональных компетенций.

Несмотря на существенные изменения, произошедшие в вузах – переход на многоуровневую систему образования, внедрение новых стандартов специального обучения, научное осмысление компетентностной модели высшего образования, – на современном этапе остаётся ряд нерешенных проблем. Среди них: недостаточное научно-теоретическое обоснование компетентностной парадигмы образования в каждой отдельной области или специальности (например – в области художественного образования); использование в учебном процессе форм, методов и средств, которые не соответствуют обновленному содержанию; наличие лидирующей позиции преподавателя, в основе которой монологическое изложение учебного материала и пассивная позиция студента в организации своей учебной деятельности. В связи с этим, считаем **актуальным** решение проблемы поиска эффективных путей реализации компетентностного подхода в образовательной практике вузов, в том числе в

области музыкально-педагогических учебных заведений.

В педагогике изучению понятий "компетенция", "компетентность" и "профессиональная компетентность" как ведущих категорий компетентностного подхода посвящено много работ, в частности таких зарубежных ученых, как: И. Агапов, А. Вербицкий, М. Головань, В. Гузеев, Ж. Делор, И. Зимняя, В. Зимин, В. Козырев, Н. Кузьмина, Л. Митина, Г. Селевко, А. Хуторской, С. Шишов и др., и украинских ученых: А. Гура, Я. Кодлюк, А. Комышан, В. Луговой, А. Овчарук, Н. Побирченко, Т. Сорочан, М. Степко, К. Хударковский и др.

В области художественного образования зарубежными исследователями изучены некоторые аспекты профессиональной компетентности: И. Рахимбаева рассматривала профессионально-педагогическая компетентность учителя музыки; Е. Сизова – профессиональную компетентность специалиста-музыканта; О. Гребенюк – становление профессиональной компетентности будущего учителя музыки в процессе изучения педагогических дисциплин; Ж. Кармазина – проблему художественного самообразования учителя музыки как условия развития его профессиональной компетентности; О. Грибкова – формирование профессиональной компетентности студентов в процессе дирижерско-хоровой подготовки; Н. Васильева – формирование музыкально-исполнительской компетентности будущего учителя музыки. Похожие проблемы исследуются и современными украинскими педагогами, в частности А. Болгарский изучает становление профессиональной компетентности будущего учителя музыки в процессе исполнительской деятельности; О. Щолокова – проблему внедрения компетентностного подхода в просветительскую деятельность учителя музыки; С. Грозан – вопрос компетенций в музыкальном образовании; В. Юрчак – музыкально-теоретические компетентности будущих специалистов; Л. Костенко и Л. Шумская разрабатывают

компетентно орієнтовану модель професійної підготовки учителя-хормейстера і т.п.

Среди українських учених, вивчаючих питання формування методическої компетентності майбутніх учителів музики, слід виділити Т. Бодрову, Э. Печерську, Е. Проворову, А. Ростовського, О. Рудницьку, Н. Цюлюпу і др. Дослідження вказаних учених освітають проблеми оптимізації методическої підготовки студентів художественно-педагогічних вузів.

Цілью даної статті являється уточнення і визначення сутності феномена - формування методическої компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва.

Визначення сутності методическої компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва вимагає трактування понять "компетентність" і "компетентність". Термін "компетентність" походить від латинського глагола *competo* – добуваюсь, відповідаю, підходжу; згідно словнику Webster він виник в 1596 році. Термін "компетентність", згідно цьому ж словнику, вперше з'явився в популярній англійській літературі в кінці XVI століття [13]. Однак тільки в останні десятиліття XX століття інтерес до даних поняттям став значущим.

В Толковому словнику Ожегова приводиться наступне визначення поняття "компетентність" – круг питань, в яких хто-небудь добре осведомлений; круг чьих-небудь повноважень, прав [7]. В словнику іноземних слів даний термін трактується як круг повноважень якого-небудь уряду або особи; круг питань, в яких дана особа володіє знаннями, досвідом. Поняття "компетентність" (там же) – як володіння знаннями, що дозволяють судити про щось, висловлювати вагоме, авторитетне висловлення [8]. Трактування терміна "компетентний" (лат. *competens* (*competentis*) – належний, здатний) в різних словниках закріплюється в наступному. Це: 1) той, хто володіє достатніми знаннями в певній області, добре знає, розуміє; володіє глибокими знаннями, кваліфікацією; 2) той, хто має певні повноваження, повноважний, повноважний. То є, бути в чьому-небудь компетентним – означає вміти мобілізувати в даній ситуації отримані знання і досвід.

Аналізуючи різні підходи учених до визначення понять "компетентність" і "компетентність", можна зробити висновок, що деякі автори вільно заміняють їх, але більшість дотримується думки про різницю.

А. Вербицкий розуміє під компетентністю систему цінностей і особистісних якостей, знань, умінь, навичок і здатностей людини, що забезпечують його готовність до компетентного виконання професійної діяльності, а під "компетентністю" розуміє реалізовану на практиці компетентність [2, с. 32]. Ю. Татур додає до області компетентності володіння суммою компетентностей в різних областях діяльності [9, с. 22]. Така точка зору

дуже важлива для нашого дослідження, оскільки дозволяє, згідно записаним спеціальним компетентностям майбутнього вчителя музичного мистецтва, визначити сутність їх методическої компетентності.

За думкою В. Калиніна, компетентність більш широке поняття, яке характеризує і визначає рівень професіоналізму особистості, здатності досягти певних результатів шляхом набуття необхідних компетентностей, що становлять ціль професійної підготовки спеціаліста [5, с. 8]. С ним не погоджується М. Головань, утверждаючи, що поняття "компетентності" пов'язане з змістом сфери діяльності, а "компетентність" завжди стосується особи, характеризує здатність якісно виконувати певну роботу. Ці поняття "знаходяться в різних площинах" [3, с. 230]. А. Кучай зазначає, що компетентність – володіння людиною відповідною компетентністю; охоплює його особистісний відношення до неї і предмету діяльності. Дослідник зазначає, що хоча поняття компетентність і компетентність розмежовані в визначенні, однак в сукупності вони відображають цілісність і інтеграційну сутність як результату освіти, так і результату діяльності людини [6, с. 45].

Порівнюючи поняття "компетентність" і "компетентність", також, як і більшість учених, відзначимо необхідність їх розмежування. Компетентність визначається певною організацією, навчальним закладом, державою як певне вимога до знань, умінь, навичок, якими повинна володіти особистість, для успішної діяльності в межах цієї сфери, де ця діяльність буде здійснюватися. Компетентність, в свою чергу, є досягненням самої особистості, визначає якісний рівень засвоєння знань, умінь і навичок, а також застосування їх в процесі здійснення певної діяльності. Компетентність пов'язана з певним видом діяльності, тоді як компетентність – з людиною, з її внутрішніми якостями і здатностями. Компетентність безпосередньо пов'язана з компетентністю, оскільки конкретно визначає той певний круг питань в цій сфері діяльності, з якою повинна бути добре знайома особистість. Іншими словами, компетентність є певним набором знань, умінь, навичок, а компетентність – якісною характеристикою їх засвоєння, що проявляється в процесі практичної діяльності.

Європейські експерти пропонують таку структуру компетентності: знання; розумові навички, практичні навички; ставлення; емоції; цінності і етика; мотивація. Виходячи з цього, компетентність є складним освітнім процесом, більшість дослідників виділяють в цьому педагогічному явленні певні напрями і групи. Крім того, враховуючи наявність розмежування змісту освіти на загальні (для всіх предметів), міжпредметні (для циклу

предметов или образовательных областей) и предметные (для каждой учебной дисциплины) блоки, учёными выделяется иерархия соответствующих компетенций, которая состоит из: ключевых компетенций (относятся к общему содержанию образования) и общепредметных компетенций (имеющие конкретное описание и возможность формирования в рамках учебных дисциплин).

Несколько иной подход к классификации компетенции предлагается украинскими учёными. В частности, они выделяют: ключевые компетенции (общие компетенции, необходимые для социально продуктивной деятельности); базовые (в определенной профессиональной области); профессиональные (для выполнения конкретного действия, решения конкретной проблемы или профессиональной задачи).

Остановимся на более конкретном рассмотрении методической компетентности будущих специалистов, в частности – будущих учителей музыкального искусства.

Методика конкретной учебной дисциплины – это область педагогической науки, которая исследует содержание учебного предмета и характер учебного процесса: она способствует усвоению учащимися необходимого уровня знаний, умений и навыков; развивает мышление, формирует мировоззрение. Содержание методики базируется, по мнению С. Гончаренка, на трёх компонентах: для чего учить? чему учить? как учить? [4].

Среди специальных дисциплин, преподаваемых на музыкально-педагогических факультетах, особое место занимает курс «Методика музыкального обучения». Его цель состоит в том, чтобы привлечь студентов к самым оптимальным путям и приёмам организации различных видов музыкальной деятельности детей школьного возраста. Содержанием являются: изучение истории методики; рассмотрение познавательного и воспитательного значения музыкального искусства; научное обоснование целесообразности и качества программ, пособий, учебников; выработка методов и организационных форм обучения, соответствующих его целям и содержанию; определение профессиональных требований к деятельности учителей музыкального искусства.

Подчеркнём, что вузовский курс методики музыкального обучения не сводится лишь только к освещению узкопрактических вопросов, изложению конкретных рекомендаций для решения определенных задач, хотя это и занимает в нем существенное место. Это курс профессиональной интерпретации психологических, педагогических и музыкальных знаний. Главная его задача – создать фундаментальные теоретические основы деятельности учителя музыкального искусства, необходимые ему для дальнейшего самообразования и совершенствования педагогического мастерства.

Методическую подготовку будущих учителей музыки Т. Бодрова в своих исследованиях рассматривает с позиции праксеологического

подхода и понимает её как систему, встроенную в общий профессионально-специальный контекст музыкального обучения, которая развивается в продуктивном направлении в соответствии содержанием, формами, методами и средствами педагогической деятельности. По мнению исследовательницы, методическая компетентность является результатом комплекса учебно-воспитательных рычагов в системе "преподаватель – студент – ученики", направленных на формирование методических знаний, умений, аксиологических установок и личностных качеств будущих специалистов [1].

Л. Теряева считает, что методическая компетентность будущего учителя музыки – это интегральное качество личности, владеющей методическими знаниями, умениями контролировать и анализировать учебный процесс, оценивать качество знаний для достижения цели, искать новые пути и эффективнее методы обучения, уверенно владеть современными инновационными методами и технологиями, внедрять их в учебный процесс [10, с. 182].

Н. Цюлопа методическую компетентность студентов музыкально-педагогических факультетов рассматривает как интегрированное образование, в котором система профессиональных знаний и умений, а также личностных качеств становится источником эффективной профессиональной деятельности. По мнению учёной, эта многоуровневая динамическая система организуется по принципу единства общего и особенного, обуславливается объективными (социальными) и субъективными (психологическими) факторами, а её содержание приобретает индивидуальное своеобразие, неповторимость в каждой учебной ситуации [11].

Проанализировав определения вышеуказанных исследователей методической компетентности будущих учителей музыки, можно сделать вывод о том, что под данным феноменом подразумевают систему знаний, умений и художественно-практического опыта, а также наличие развитых общих, педагогических, музыкально-интерпретационных способностей студентов.

Под методической компетентностью будущих учителей музыкального искусства будем понимать системное личностное образование, которое проявляется в наличии способностей к организации и осуществлению процесса музыкального обучения школьников на уровне современных художественно-образовательных требований, успешному решению методических задач, самореализации и самосовершенствованию.

Исследование проблем компетенции и компетентности не дают полного представления о сущности этих категорий, поэтому учёные во всем мире продолжают изучать их виды и компоненты. Процесс классификации и систематизации данных феноменов подобно процессу раскрытия понятия "методическая компетентность будущего учителя музыкального искусства" не завершён. Также требует более тщательного изучения вопрос

определения методической компонентной структуры музыкально-педагогических факультетов. компетентности студентов

ЛИТЕРАТУРА

1. Бодрова Т.О. Методична підготовка майбутніх учителів музики / Т.О. Бодрова // Наукові записки : Психолого-педагогічні науки. – Серія : Наукові видання Ніжинської вищої школи. – №1. – Ніжин : Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя, 2015. – С. 7-12.
2. Вербицкий А.А. Инварианты профессионализма : проблемы формирования / А.А. Вербицкий, М.Д. Ильязова. – М. : Логос, 2011. – 288 с.
3. Головань М.С. Компетенція та компетентність: порівняльний аналіз понять / М.С. Головань // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2011. – №8. – С. 224-233.
4. Гончаренко С.У. Методика як наука / С.У. Гончаренко. – Хмельницький : Вид-во ХГПК, 2000. – 30 с.
5. Калінін В. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови засобами діалогу культур : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / В. Калінін. – Житомир : Житомирський державний університет імені Івана Франка, 2005. – 21 с.
6. Кучай О.В. Компетенція і компетентність – відображення цілісності та інтеграційної суті результату освіти / О.В. Кучай // Рідна школа. – 2009. – №11. – С. 44-48.
7. Ожегов С.И. Толковый словарь русского языка : 72500 слов и 7500 фразеологических выражений / С.И. Ожегов, Н.Ю. Шведова; Рос. акад. наук, Ин-т рус. яз., Рос. фонд культуры. – М. : АЗЪ, 1993. – 960 с.
8. Словник слів іншомовного походження / уклад. С.Я. Єрмоленко. – К. : Фоліо, 2006. – 623 с.
9. Татур Ю.Г. Компетентность в структуре модели качества подготовки специалиста / Ю. Г. Татур // Высшее образование сегодня. – № 3. – Москва : Логос, 2004. – С. 20-28.
10. Теряева Л.А. Формування методичної компетентності майбутнього вчителя музики як психолого-педагогічна проблема / Л.А. Теряева // Дослідження молодих учених у контексті розвитку сучасної науки : Матер. IV щорічної Всеукр. наук-практ. конф. (27 берез. 2014 р.). – К. : Київський університет імені Б. Грінченка, 2014. – С. 181-186.
11. Цюлюпа Н.А. Педагогічні умови формування методичної компетентності майбутнього вчителя музики в процесі інструментальної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 / Н. А. Цюлюпа. – К. : Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, 2009. – 236 с.

Ван Ює,

*аспірантка кафедри музичного мистецтва і хореографії
факультету музичної і хореографічної освіти,*

*Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»,*

вул. Старопортофранківська, 26, м. Одеса, Україна

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Незважаючи на істотні зміни, що відбулися в вузах України на сучасному етапі залишається ряд невирішених проблем. Серед них: недостатнє науково-теоретичне обґрунтування компетентнісної парадигми освіти в кожній окремій області або спеціальності (наприклад - в галузі мистецької освіти); використання в навчальному процесі форм, методів і засобів, які не відповідають оновленням змісту; наявність лідируючої позиції викладача, в основі якої монологічний виклад навчального матеріалу і пасивна позиція студента в організації своєї навчальної діяльності.

Автор статті наголошує, що компетенція визначається певною організацією, навчальним закладом, державою як заздалегідь задані вимоги до знань, умінь, навичок, якими повинна володіти особистість, для успішної діяльності в межах тієї сфери, де ця діяльність буде здійснюватися. Компетентність, в свою чергу, є досягненням самої особистості, визначає якісний рівень засвоєння знань, умінь і навичок, а також застосування їх в процесі здійснення певної діяльності. Компетенція пов'язана з певним видом діяльності, тоді як компетентність - з особистістю, з її внутрішніми якостями і здібностями. Серед спеціальних дисциплін, що викладаються на музично-педагогічних факультетах, особливе місце займає курс «Методика музичного навчання». Його мета полягає в тому, щоб залучити студентів до найоптимальніших шляхів і прийомів організації різних видів музичної діяльності дітей шкільного віку. Курс методики музичного навчання, що вивчається майбутніми вчителями музики - це курс професійної інтерпретації психологічних, педагогічних і музичних знань. Головне його завдання - створення фундаментальних теоретичних основ діяльності вчителя музики, що необхідні для подальшої самоосвіти і вдосконалення педагогічної майстерності.

У статті з'ясовується ступінь дослідження методичної компетентності майбутніх учителів музики. Його методична компетентність визначена як системне особистісне утворення, що проявляється в наявності здібностей до організації та здійснення процесу музичного навчання школярів на рівні сучасних художньо-освітніх вимог, в успішному вирішенню методичних завдань, самореалізації та самовдосконаленні. У зв'язку

з цим, є актуальним вирішення проблеми пошуку ефективних шляхів реалізації компетентісного підходу в освітній практиці підготовки майбутніх учителів музики.

Ключові слова: система вищої освіти, компетенція, компетентність, компетентний, методика музичного навчання, майбутній учитель музичного мистецтва, методична компетентність.

Wang Yue,

*Postgraduate of the Faculty of Musical Art and Choreography,
Department of Musical and Choreographical Education,*

*State institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky»,
26, Staroportofrankovskaya Str., Odessa, Ukraine*

FORMATION PROBLEMS OF THE METHODOLOGICAL COMPETENCE OF THE FUTURE TEACHERS MAJORING IN MUSICAL ART

Despite all essential changes, which have occurred in Ukrainian universities at the modern stage, there are still the problems which are to be solved. They are: insufficient scientific and theoretical substantiation of the education competence paradigm in each particular sphere or specialty (for instance, in the area of musical education); the use of forms, methods and means which do not correspond to the renewed contents; the teacher's leading position based on the monological way of the educational material representation and the student's passive position regarding the organization of his / her educational activity.

The author highlights that the notion "competence" is defined by a certain organization, an educational establishment, the state as the beforehand set requirements to knowledge, skills, abilities a personality must possess to perform a successful activity within the sphere this activity is referred to. Competence, in its turn, is person's achievements, defines a qualitative level of knowledge, skills, abilities obtained by a person as well as their use in the process of performing a certain activity. Competency is connected with a certain kind of activity, whereas competence is connected with a person, his / her inner qualities and capabilities. The course "Methods of Teaching Music" occupies an especial place among specialised disciplines taught at the departments of Music and Pedagogy. It aims at involving students into the most optimal organization ways and means of different kinds of preschool children's musical activity. The course of the teaching methods of Music intended for the future teachers of Music is the course of professional interpretation of psychological, pedagogical and musical knowledge. Its main task is to create fundamental theoretical bases for the activity performed by the teacher of music, the bases which are necessary for their further self-education and mastering of pedagogical mastery.

The exploration degree of the methodological competence of the future teachers majoring in Music is specified in the article. Their methodological competence is defined as a systemic personal composition which is actualized by means of the abilities to organize and realize the process of teaching schoolchildren Music in accordance with the modern requirements to art education, at the level of successful solution of musical assignments, self-realization and self-improvement.

Therefore, the issue concerning the search for efficient means of the competence approach realization in the educational practice targeted to the future teachers of Music is considered to be topical.

Key words: *system of higher education, competency, competence, methods of teaching music, future teacher of musical art, methodological competence.*

Подано до редакції: 14.07.2016 р.

Рекомендовано до друку: 28.07.2016 р.

Рецензент: д.пед.н., професор Е. Е. Карнова